

” Педоренко В., Серета Н. Структура культури професійного спілкування майбутніх психологів та її наукове обґрунтування. *Освіта. Інноватика. Практика*, 2026. Том 14, № 3. С. 104-110. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i3-014>.

Pedorenko V., Sereda N. Struktura kultury profesiinoho spilkuvannia maibutnix psykholohiv ta yii naukove obgruntuvannia [Structure of professional communication culture of future psychologists and its scientific rationale]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 2026. Vol. 14, No 3. S. 104-110. <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol14i3-014>.

УДК 378.091:159.9:316.77

DOI: 10.31110/2616-650X-vol14i3-014

Віталій ПЕДОРЕНКО

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Україна
<https://orcid.org/0009-0005-0994-0773>
vitalii.pedorenko@sgt.khpi.edu.ua

Наталія СЕРЕДА

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Україна
<https://orcid.org/0000-0001-8472-0117>
nataliia.sereda@khpi.edu.ua

СТРУКТУРА КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ТА ЇЇ НАУКОВЕ ОБҐРУНТУВАННЯ

Анотація. У статті здійснено теоретичний аналіз наукових підходів до визначення структури культури професійного спілкування фахівців різного профілю та обґрунтовано авторське бачення структури культури професійного спілкування майбутніх психологів. Показано, що в сучасних дослідженнях культура професійного спілкування трактується як складне інтегративне утворення, у межах якого поєднуються особистісні, поведінкові, комунікативні, етичні й регулятивні складники, однак переважна більшість наявних моделей розроблена без урахування специфіки психологічної діяльності. Культура професійного спілкування психолога визначається як інтегративне особистісно-професійне утворення, що забезпечує етичну, ефективну та терапевтично доцільну взаємодію психолога з клієнтом, професійною спільнотою та соціальним оточенням у безпосередньому й цифровому форматах професійної діяльності. Обґрунтовується положення про те, що для професії психолога спілкування виступає не лише засобом взаємодії, а базовим інструментом надання допомоги, що зумовлює необхідність вивчення логіки структурної організації відповідного феномена. На основі узагальнення суміжних концепцій і з урахуванням терапевтичної природи психологічної взаємодії запропоновано структуру культури професійного спілкування майбутніх психологів, яка охоплює перцептивно-емпатійний, комунікативно-мовленнєвий, інтерактивно-поведінковий, етико-деонтологічний та рефлексивно-регулятивний компоненти. Аргументовано, що така структура відображає послідовний перехід від процесів професійного сприймання клієнта до організації взаємодії, етичної регуляції та усвідомленого контролю власних комунікативних дій. Запропонована модель враховує сучасні умови здійснення психологічної практики, зокрема розширення цифрових форматів професійного спілкування, і створює теоретичне підґрунтя для розробки педагогічних умов, технологій підготовки та діагностичних засобів оцінювання сформованості культури професійного спілкування майбутніх психологів.

Ключові слова: культура професійного спілкування; майбутні психологи; структура феномена; професійна підготовка; психологічна взаємодія.

Vitalii PEDORENKO

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Ukraine
<https://orcid.org/0009-0005-0994-0773>
vitalii.pedorenko@sgt.khpi.edu.ua

Nataliia SEREDA

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Ukraine
<https://orcid.org/0000-0001-8472-0117>
nataliia.sereda@khpi.edu.ua

STRUCTURE OF PROFESSIONAL COMMUNICATION CULTURE OF FUTURE PSYCHOLOGISTS AND ITS SCIENTIFIC RATIONALE

Abstract. The article presents a theoretical analysis of scholarly approaches to defining the structure of professional communication culture among specialists in various fields and substantiates an authorial model of the professional communication culture of future psychologists. Contemporary research conceptualizes professional communication culture as a complex, integrative formation that combines personal, behavioral, communicative, ethical, and regulatory components; however, most existing models have been developed without sufficient consideration of the specific nature of psychological practice. The professional communication culture of a psychologist is defined as an integrative personal and professional formation that ensures ethical, effective, and therapeutically appropriate interaction among the psychologist, clients, the professional community, and the broader social environment, in both face-to-face and digital formats of professional activity. The article argues that, in psychology, communication functions not merely as a means of interaction but as a core instrument of professional help, which necessitates a focused examination of the logic underlying its structural organization. Drawing on a synthesis of related theoretical frameworks and the therapeutic nature of psychological interaction, a structured model of the professional communication culture of future psychologists is proposed. This model comprises perceptual-empathic, communicative-linguistic, interactive-behavioral, ethical-deontological, and reflective-regulatory components. It is demonstrated that the proposed structure reflects a coherent progression from processes of professional perception of the client to the organization of interaction, ethical regulation, and conscious monitoring of one's own communicative actions. The model also accounts

for current conditions of psychological practice, including the expansion of digital communication formats, and provides a theoretical foundation for the development of pedagogical conditions, training technologies, and diagnostic tools to assess the formation of a professional communication culture in future psychologists.

Keywords: professional communication culture; future psychologists; structure of the phenomenon; professional training; psychological interaction.

Постановка проблеми. Зміни у соціальному середовищі, розширення кола психологічних запитів і зростання очікувань щодо якості психологічної допомоги посилюють увагу до культури професійного спілкування психолога як визначального чинника ефективності фахової взаємодії. У психологічній практиці, де спілкування виступає водночас і формою, і змістом діяльності, культура професійного спілкування набуває значення не просто фахової характеристики, а показника готовності майбутніх психологів до відповідальної та етично виваженої взаємодії з різними категоріями клієнтів у безпосередньому й цифровому форматах. Необхідність чіткого визначення структури культури професійного спілкування зумовлена потребою науково обґрунтованого проектування змісту підготовки, добору адекватних методів навчання та побудови системи діагностики сформованості відповідних якостей майбутніх фахівців.

Соціальний вектор даної проблематики визначається критичною роллю психологів у забезпеченні ментального здоров'я нації та соціальної стабільності держави. В умовах подолання наслідків війни й суспільних криз істотно посилюється значення психологічної допомоги у підтримці психічного здоров'я, профілактиці соціальної дезадаптації, зниженні рівня напруженості в суспільстві, формуванні культури психологічної безпеки. Якість професійного спілкування психолога безпосередньо впливає на ефективність психологічних інтервенцій, рівень довіри до професії та готовність населення звертатися за фаховою допомогою. У цьому зв'язку наукове обґрунтування структури культури професійного спілкування майбутніх психологів розглядається як важливий чинник удосконалення системи професійної освіти у сфері психічного здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У фундаментальних теоретичних дослідженнях узагальнюючого характеру культура професійного спілкування розглядається як багатовимірне утворення, що поєднує особистісні, поведінкові, етичні та рефлексивні чинники (О. Берестенко [1]). Водночас переважна частина розроблених структурних моделей культури професійного спілкування стосується професійної діяльності фахівців непсихологічного профілю (роботи А. Бичок, І. Гоголь, Л. Грибової, В. Кочиної, В. Лівенцової тощо [2; 4; 3; 5; 6]), тоді як специфіка психологічної діяльності потребує окремого концептуального осмислення структури цього феномена.

Попри значний масив наукових розвідок, присвячених культурі спілкування в системі «людина-людина», структура даного поняття саме у професійній підготовці психологів потребує переосмислення. Єдине відносно розгорнуте дослідження Т. Ямчук та М. Барчій [8] піднімає проблему необхідності вивчення культури професійного спілкування психолога, але, водночас, засвідчує різноманітність підходів до розуміння цього феномену та відсутність узгоджених позицій щодо його сутності, структурної організації й шляхів формування. Традиційні моделі часто не враховують специфіку «терапевтичного альянсу», де комунікація є основним операційним простором, що вимагає особливої конфігурації емпатії, рефлексії, жорсткого дотримання етичних детермінант тощо.

Мета дослідження: здійснення теоретичного аналізу наукових підходів до структури культури професійного спілкування фахівців різного профілю та розробка науково обґрунтованої структури культури професійного спілкування майбутніх психологів.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалося з використанням теоретичних методів аналізу та узагальнення наукових джерел, порівняльного та структурно-компонентного аналізу, елементів теоретичного моделювання, що дало змогу обґрунтувати авторське бачення структури культури професійного спілкування майбутніх психологів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз феномену культури професійного спілкування доцільно розпочинати з уточнення його змісту. Проведене нами в попередніх наукових розвідках дослідження щодо розуміння даного поняття [7] дозволило висунути наступне визначення з урахуванням особливостей професійної діяльності психолога як фахівця допомагаючих професій. Культура професійного спілкування психолога – це *інтегративне особистісно-професійне утворення, що забезпечує етичну, ефективну та терапевтично доцільну взаємодію психолога з клієнтом, професійною спільнотою та соціальним оточенням у безпосередньому й цифровому форматах професійної діяльності.*

Водночас нами було зроблено висновок, що більшість авторів розглядає культуру професійного спілкування як складне структуроване утворення, у межах якого поєднуються особистісні та поведінкові складники. Залежно від цілей дослідження й специфіки професійної діяльності фахівців науковці по-різному розставляють акценти, зосереджуючись на етичних, комунікативних, мовленнєвих, емоційно-ціннісних або регулятивних аспектах даного феномену [7, с. 62].

Розглянемо наукові погляди авторів на структуру феномену культури професійного спілкування фахівців різного напрямку.

Найбільш узагальнений та традиційний погляд на структуру культури професійного спілкування (без прив'язки до конкретної професії) ми знаходимо у О. Берестенко. Авторка визначає, що культура професійного спілкування складається із суми компонентів (відносно автономних комплексів), а саме: культура комунікації, інтеракції, перцепції та рефлексії [1, с. 23-26].

Взявши цю теорію за фундамент, інші автори деталізують таку структуру відповідно до специфіки тієї чи іншої сфери людської діяльності.

А. Бичок, досліджуючи проблему формування культури професійного спілкування майбутніх фахівців міжнародного бізнесу і менеджменту, узагальнено виділяє в структурі ключового поняття три складові: професійну, моральну та комунікативну. Уточнюючи внутрішній зміст феномену культури професійного спілкування спеціалістів даного профілю, авторка розкриває його через: сукупність культурних, лінгвістичних, соціальних і психологічних елементів, що забезпечують готовність до взаємодії в полікультурному середовищі; сформованість комунікативної компетенції, зорієнтованої на сферу міжнародної економічної діяльності; здатність до досягнення взаєморозуміння у процесі міжкультурного діалогу; систему моральних якостей, професійних цінностей і норм ділової етики, які регулюють характер професійних стосунків [2, с. 10-11].

Л. Грибова розглядає культуру професійного спілкування фахівців сфери обслуговування як єдність внутрішніх (особистісних) та зовнішніх (поведінкових) проявів професійної взаємодії. У структурі цього феномена дослідниця виокремлює, з одного боку, мотиваційно-ціннісні орієнтації та професійні настанови, що визначають спрямованість спілкування, з іншого – сукупність поведінкових дій і способів організації взаємодії з клієнтами, через які ці настанови реалізуються у практичній діяльності [4, с. 25].

Підхід І. Гоголь до розуміння сутності та структури культури професійного спілкування фахівця з маркетингу ґрунтується на трактуванні даного поняття як інтегративного багатовимірного утворення, що поєднує когнітивні, особистісні та операційні чинники забезпечення ефективної фахової взаємодії.

У структурі культури професійного спілкування фахівця з маркетингу дослідниця виокремлює:

- когнітивний компонент, що репрезентує систему фахових знань із психології, риторики та етики; вільне володіння специфічним термінологічним апаратом галузі;
- індивідуально-особистісний компонент, який охоплює сукупність професійно значущих якостей (емпатію, толерантність, рефлексію) та систему етичних норм і ціннісних орієнтацій фахівця;
- мотиваційно-ціннісний компонент, що визначає вектор спрямованості особистості на самовдосконалення, інтереси професійної діяльності та потреби суб'єктів взаємодії;
- соціально-психологічний компонент, який забезпечує адекватне сприйняття себе та партнерів по комунікації, усвідомлену реалізацію відповідних соціальних ролей;
- комунікативний компонент, що базується на культурі мислення та вмінні встановлювати міжособистісний контакт, забезпечувати зворотний зв'язок;
- мовно-комунікативний компонент, що передбачає досконале володіння вербальними і невербальними засобами обміну інформацією з суворим дотриманням норм літературної мови та мовленнєвого етикету;
- професійно-діяльнісний компонент, який інтегрує техніку спілкування, здатність до емоційно-психологічної саморегуляції, навички конструктивного розв'язання конфліктів і налагодження довірчих відносин у професійному середовищі [3, с. 59].

У дисертаційному дослідженні В. Кочиної, присвяченому підготовці інженерів-педагогів транспортної галузі, культура професійного спілкування розглядається як багатоконпонентне утворення, у структурі якого авторка виокремлює мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти, де: мотиваційно-ціннісний компонент відображає спрямованість професійного спілкування, інтерес до взаємодії та усвідомлення культури спілкування як особистісно значущої цінності; когнітивний компонент охоплює систему знань щодо закономірностей професійної комунікації та специфіки її реалізації у різних видах фахової діяльності; діяльнісний компонент пов'язується з володінням уміннями здійснювати професійне спілкування в типових і варіативних виробничо-педагогічних ситуаціях; особистісний компонент характеризує гуманістичну спрямованість взаємодії, толерантність, емпатійність, здатність до рефлексії та самоконтролю у процесі професійних контактів [5, с. 205-206].

У науковій роботі В. Лівенцової культура професійного спілкування майбутніх менеджерів невиробничої сфери інтерпретується в межах особистісного підходу як поєднання двох взаємопов'язаних підструктур: особистісної та поведінкової (операційно-дійової).

Особистісна підструктура охоплює мотиваційно-ціннісні установки й професійні орієнтації, які зумовлюють спрямованість спілкування та вибір способів взаємодії у професійному середовищі.

Поведінкова підструктура відображає практичні механізми організації взаємодії, використання вербальних і невербальних засобів, застосування комунікативних стратегій і прийомів

впливу. У межах поведінкової (операційно-дійової) підструктури авторка виокремлює перцептивний, інтерактивний і комунікативний компоненти, де перцептивний компонент пов'язується зі здатністю адекватно сприймати партнерів по взаємодії, розуміти їхні мотиви, емоційні стани та індивідуальні особливості; інтерактивний компонент відображає уміння вибудовувати продуктивні відносини та досягати узгодженої взаємодії; комунікативний компонент характеризує здатність до чіткого й змістовного мовленнєвого вираження, володіння мовними ресурсами та невербальними засобами обміну інформацією [6, с. 3].

Як зазначалося вище, єдина наукова робота Т. Ямчук і М. Барчій, що присвячена безпосередньо проблемі культури професійного спілкування майбутніх психологів, має розмитий фокус, бо в ній одночасно розглядаються поняття «культури професійного спілкування психолога», «культури мовленнєвого спілкування психолога», «комунікативної компетентності в професійному спілкуванні психолога». Попри близькість і концептуальну спорідненість зазначених понять, у межах даного дослідження здійснено їх розмежування з метою уточнення змісту й структури поняття «культура професійного спілкування психолога»; відповідно, з аналізованої роботи виокремлено положення, що безпосередньо стосуються саме цього феномена.

Тож, Т. Ямчук і М. Барчій запропонували більш широкий погляд на структуру професійного спілкування психологів в цілому, де авторки виокремлюють гностичний, конативний та емоційний компоненти. На думку дослідниць:

– гностичний компонент пов'язується із системою знань про закономірності, функції та стилі спілкування, усвідомленням особливостей власного комунікативного стилю, розвитком творчого мислення, у межах якого комунікація розглядається як форма соціальної творчості;

– конативний компонент охоплює сукупність загальних і спеціальних комунікативних умінь, що забезпечують встановлення контакту, регуляцію взаємодії, конструктивну поведінку у складних ситуаціях, культуру мовлення, експресивні, перцептивно-рефлексивні вміння;

– емоційний компонент відображає гуманістичну спрямованість взаємодії, інтерес до іншої людини та до власного внутрішнього світу, розвиток емпатії й рефлексії, позитивне ставлення до професійних ролей і психоемоційні стани, адекватні вимогам діяльності [8, с. 177-178].

Переходячи до власне аналізу культури професійного спілкування психолога, Т. Ямчук і М. Барчій пропонують такі «структурні компоненти культури професійного спілкування психолога» як «професійні комунікативні знання, вміння формулювати професійні висловлювання та комунікативно-мовленнєві навички» [8, с. 178].

Узагальнення наукових підходів до визначення структури культури професійного спілкування фахівців різного профілю представлено в Таблиці 1.

Таблиця 1

Наукові підходи до структури культури професійного спілкування фахівців різного профілю

Автор	Професійний профіль фахівців	Структура (компоненти)
О. Берестенко	Без прив'язки до конкретної професії	культура комунікації; культура інтеракції; культура перцепції; культура рефлексії
А. Бичок	Майбутні фахівці міжнародного бізнесу і менеджменту	професійна складова; моральна складова; комунікативна складова (у змісті: культурні, лінгвістичні, соціальні, психологічні елементи; комунікативна компетенція в міжнародній економічній діяльності; здатність до міжкультурного діалогу; моральні якості, цінності, норми ділової етики)
Л Грибова	Фахівці сфери обслуговування	особистісна підструктура (мотиваційно-ціннісні орієнтації, професійні настанови); поведінкова підструктура (способи і прийоми організації взаємодії з клієнтами)
І. Гоголь	Фахівці з маркетингу	когнітивний; індивідуально-особистісний; мотиваційно-ціннісний; соціально-психологічний; комунікативний; мовно-комунікативний; професійно-діяльнісний
В. Кочина	Майбутні інженери-педагоги транспортної галузі	мотиваційно-ціннісний; когнітивний; діяльнісний; особистісний
В. Лівенцова	Майбутні менеджери невиробничої сфери	особистісна підструктура; поведінкова (операційно-дійова) підструктура, у складі якої: перцептивний; інтерактивний; комунікативний
Т. Ямчук, М. Барчій	Психологи	(професійне спілкування загалом) гностичний; конативний; емоційний
Т. Ямчук, М. Барчій	Психологи	(культура професійного спілкування психолога) професійні комунікативні знання; уміння формулювати професійні висловлювання; комунікативно-мовленнєві навички

На основі аналізу наукових підходів до визначення структури культури професійного спілкування фахівців різних галузей, а також з урахуванням специфіки психологічної діяльності, нами обґрунтовано структурну модель культури професійного спілкування майбутніх психологів, яка відображає багатовимірний характер професійної комунікації у сфері психологічної допомоги (Рис. 1). Її побудова спирається на розуміння професійного спілкування психолога як особливого виду взаємодії, у межах якого комунікація виконує водночас діагностичну, підтримувальну, корекційну й регулятивну функції та безпосередньо впливає на ефективність професійного впливу. Логіка виділення компонентів зумовлена необхідністю інтеграції перцептивних, мовленнєвих, поведінкових, етичних і рефлексивних механізмів, що забезпечують цілісність професійного контакту психолога з клієнтом.

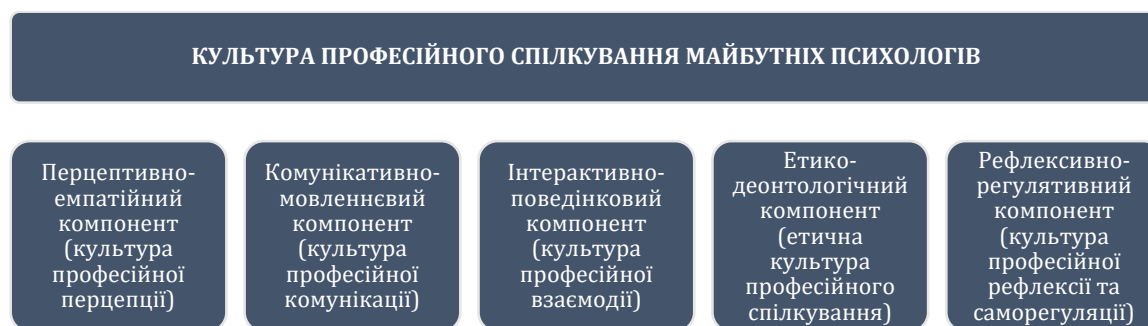

Рис. 1. Структура культури професійного спілкування майбутніх психологів

1) *Перцептивно-емпатійний компонент* (культура професійної перцепції) розглядається як фундамент культури професійного спілкування психолога, оскільки саме на рівні професійної перцепції формується первинне розуміння клієнта як унікальної особистості. Цей компонент охоплює здатність до точного, неупередженого сприймання зовнішніх і внутрішніх проявів клієнта, розпізнавання емоційних станів, намірів, переживань, смислових підтекстів висловлювань. Важливим складником виступає сформованість емпатійного розуміння та психологічної присутності, що створює умови для виникнення довіри, рапорту та відчуття безпеки у професійній взаємодії. Без належного розвитку цього компонента комунікація втрачає свою терапевтичну якість і перетворюється на формальний обмін інформацією.

2) *Комунікативно-мовленнєвий компонент* (культура професійної комунікації) відображає володіння психологом мовленням як основним інструментом професійного впливу. Йдеться про здатність адекватно добирати вербальні й невербальні засоби відповідно до цілей взаємодії, формулювати запитання, інтерпретації, підтримувальні та прояснювальні репліки, вибудовувати висловлювання з урахуванням емоційного стану й комунікативних можливостей клієнта. Цей компонент передбачає мовленнєву чутливість, точність, смислову насиченість висловлювань, уміння працювати з паузами, інтонацією, темпом мовлення. Особливої актуальності він набуває в умовах дистанційного та онлайн-консультування, де мовлення стає ключовим каналом професійного контакту.

3) *Інтерактивно-поведінковий компонент* (культура професійної взаємодії) характеризує здатність психолога організувати та підтримувати продуктивну взаємодію з клієнтом у процесі спільної роботи. Він охоплює уміння вибудовувати співпрацю, узгоджувати ролі, керувати динамікою контакту, своєчасно реагувати на прояви опору, напруження, емоційної нестабільності, кризових станів. У межах цього компонента реалізується здатність підтримувати робочий альянс, зберігати професійну позицію в складних комунікативних ситуаціях, адаптувати власну поведінку до змін у перебігу взаємодії. Саме інтерактивно-поведінковий компонент забезпечує практичну реалізацію перцептивних і мовленнєвих умінь у реальному професійному контакті.

4) *Етико-деонтологічний компонент* (етична культура професійного спілкування) відображає нормативно-ціннісний вимір комунікації психолога. Він включає дотримання принципів професійної етики, конфіденційності, відповідальності, поваги до автономії клієнта, усвідомлення меж професійного впливу. Особливого значення цей компонент набуває в ситуаціях асиметрії ролей, високої довіри з боку клієнта, роботи з вразливими категоріями осіб. В умовах цифровізації психологічної допомоги етико-деонтологічний компонент передбачає усвідомлення ризиків онлайн-взаємодії, відповідальне використання цифрових засобів комунікації та збереження професійних меж у віртуальному просторі.

5) *Рефлексивно-регулятивний компонент* (культура професійної рефлексії та саморегуляції) поєднує здатність психолога до осмислення власних комунікативних дій і внутрішніх реакцій, аналізу їх впливу на перебіг взаємодії з клієнтом. Він охоплює уміння здійснювати самоспостереження,

коригувати власну поведінку, емоційні прояви, комунікативні стратегії відповідно до професійних завдань. Важливою складовою виступає здатність до саморегуляції, профілактики емоційного виснаження, професійних деформацій і збереження психологічного благополуччя фахівця. Розвинена рефлексивно-регулятивна культура забезпечує стабільність професійної позиції психолога та підтримує якість професійного спілкування в довготривалій перспективі.

Запропонована структура культури професійного спілкування майбутніх психологів відображає логіку переходу від внутрішніх процесів професійного сприймання до практичної організації взаємодії, етичної регуляції та рефлексивного контролю власних дій. Таке поєднання компонентів дає змогу розглядати культуру професійного спілкування як цілісне інтегративне утворення, у якому поєднуються когнітивно-перцептивні, комунікативно-поведінкові, етичні та саморегулятивні механізми професійної діяльності психолога. Запропонована модель враховує терапевтичну специфіку психологічної взаємодії та сучасні умови надання психологічної допомоги, в тому числі й розширення цифрових форматів професійного спілкування.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз наукових підходів до визначення структури культури професійного спілкування фахівців різних галузей виявив розмаїття концептуальних рішень за наявності спільної тенденції до поєднання особистісних, комунікативних, поведінкових і ціннісно-етичних складників. Водночас корпус досліджень, безпосередньо зорієнтованих на проблематику культури професійного спілкування психологів, залишається вкрай обмеженим і не забезпечує цілісного врахування специфіки психологічної діяльності, у межах якої спілкування функціонує не лише як форма взаємодії, а як базовий інструмент надання професійної допомоги. З урахуванням узагальнених тенденцій суміжних досліджень, а також наявних напрацювань у галузі психології, було обґрунтовано авторське бачення структури культури професійного спілкування майбутніх психологів, що передбачає інтеграцію перцептивно-емпатійних, мовленнєво-комунікативних, інтерактивно-поведінкових, етико-деонтологічних і рефлексивно-регулятивних механізмів як підґрунтя професійної якості психологічного контакту.

Подальші наукові розвідки доцільно спрямувати на конкретизацію педагогічних умов формування культури професійного спілкування майбутніх психологів у закладах вищої освіти, розробку ефективних технологій, методів і засобів її розвитку в процесі фахової підготовки, створення діагностичного інструментарію для оцінювання сформованості окреслених компонентів. Логічним продовженням теоретичних положень має стати експериментальна перевірка результативності запропонованих підходів у реальних освітніх умовах, що дасть змогу уточнити зміст і механізми формування культури професійного спілкування як важливої складової професійної компетентності майбутніх психологів.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела фінансування. Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Доступність даних. Це дослідження не передбачало використання окремих наборів даних.

Використання засобів штучного інтелекту (ШІ). Під час підготовки цієї роботи автори не використовували інструменти штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Берестенко О.Г. Культура професійного спілкування / Держ. закл. «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 299 с.
2. Бичок А.В. Формування культури професійного спілкування майбутніх фахівців міжнародного бізнесу і менеджменту : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2010. 22 с. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/1377>
3. Гоголь І.О. Зміст і структура поняття «культура професійного спілкування фахівця з маркетингу». *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2018. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Вип 62. С. 56-60. <http://nc-s5.npu.edu.ua/article/view/175857>
4. Грибова Л.В. Формування культури професійного спілкування фахівців сфери обслуговування в процесі підвищення кваліфікації. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2018. Серія: Економіка і управління. Том 29 (68). № 6. С. 23-27. https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_6/8.pdf
5. Кочина В.В. Педагогічні умови формування культури професійного спілкування майбутніх інженерів-педагогів транспортної галузі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / ХНУВС. Харків, 2015. 311 с.
6. Лівенцова В.А. Формування культури професійного спілкування у майбутніх менеджерів невиробничої сфери : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Тернопільський держ. пед.ун-т. Тернопіль, 2002. 17 с.
7. Педоренко В.Ю., Середа Н.В. Формування культури професійного спілкування майбутнього психолога: наукові підходи та виклики сучасності. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2025. №2. С. 54-70. <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2025.2.04>
8. Ямчук Т.Ю., Барчій М.С. Культура професійного спілкування психологів. *Психологія: теорія і практика*. 2018. Випуск 2 (2). С.170-180. [https://doi.org/10.31339/2617-9598-2018-2\(2\)-170-180](https://doi.org/10.31339/2617-9598-2018-2(2)-170-180)

References

1. Berestenko O.H. Kultura profesiinoho spilkuвання [Culture of professional communication] / Derzh. zakl. «Luhanskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka». Luhansk : Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2013. 299 s. (in Ukrainian)
2. Bychok A.V. Formuvannia kultury profesiinoho spilkuвання maibutnikh fakhivtsiv mizhnarodnoho biznesu i menedzhmentu [Formation of a culture of professional communication of future specialists in international business and management] : avtoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kand. ped. nauk : 13.00.04 / TNPU im. V. Hnatiuka. Ternopil, 2010. 22 s. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/1377> (in Ukrainian)
3. Hrybova L.V. Formuvannia kultury profesiinoho spilkuвання fakhivtsiv sfery obsluhovuvannia v protsesi pidvyshchennia kvalifikatsii [Formation of a culture of professional communication of service specialists in the process of advanced training]. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho [Academic notes of the V.I. Vernadsky TNU]*, 2018, Seria: Ekonomika i upravlinnia, Tom 29(68), № 6, 23-27. https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_6/8.pdf (in Ukrainian)
4. Hohol I.O. Zmist i struktura poniattia «kultura profesiinoho spilkuвання fakhivtsia z marketynhu» [The content and structure of the concept of "culture of professional communication of a marketing specialist"]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova [Scientific journal of the National Polytechnic University named after M.P. Dragomanov]*, 2018, Seria 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy, 62, 56-60. <http://nc-s5.npu.edu.ua/article/view/175857> (in Ukrainian)
5. Kochyna V.V. Pedahohichni umovy formuvannia kultury profesiinoho spilkuвання maibutnikh inzheneriv-pedahohiv transportnoi haluzi [Pedagogical conditions for the formation of a culture of professional communication among future engineering teachers in the transport industry] : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / KhNUVS. Kharkiv, 2015. 311 s. (in Ukrainian)
6. Liventsova V.A. Formuvannia kultury profesiinoho spilkuвання u maibutnikh menedzheriv nevyrobnychoi sfery [Formation of a culture of professional communication among future managers of the non-production sphere] : avtoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia kand. ped. nauk : 13.00.04 / Ternopilskyi derzh. ped.un-t. Ternopil, 2002. 17 s. (in Ukrainian)
7. Pedorenko V.Iu., Sereda N.V. Formuvannia kultury profesiinoho spilkuвання maibutnoho psykholoha: naukovy pidkhody ta vyklyky suchasnosti [Formation of a culture of professional communication of the future psychologist: scientific approaches and challenges of the present]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyimi systemami [Theory and practice of social systems management]*. 2025, №2, 54-70. <https://doi.org/10.20998/2078-7782.2025.2.04> (in Ukrainian)
8. Iamchuk T.Iu., Barchii M.S. Kultura profesiinoho spilkuвання psykholohiv [Culture of professional communication among psychologists]. *Psykhohiia: teoriia i praktyka [Psychology: theory and practice]*, 2018, 2 (2). 170-180. [https://doi.org/10.31339/2617-9598-2018-2\(2\)-170-180](https://doi.org/10.31339/2617-9598-2018-2(2)-170-180)(in Ukrainian)

| Матеріал надійшов до редакції: 03.02.2026 р. | Прийнято до друку: 09.03.2026 р. | Опубліковано: 31.03.2026 р. |

